

N:o 170.

Af herr **C. J. Jakobson**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t*
angående lagförslag till beredande af effektivt skydd för
arbetsaftal.

Ehuru den vördsamma motion, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lag om skydd för arbetsaftalet, jag frambar för förra Riksdagen, icke vann dennas bifall, dristar jag likväl redan i år återkomma med ett förslag i samma syfte. Nya företeelser och uppslag på arbetsaftalets område hafva ytterligare tillspetsat behovet af den af mig yrkade lagstiftningen, och de höga röst-siffror, min fjolårsmotion lyckades samla, samt den anslutning, densamma vunnit flerstädes i landet, peka jemväl hän på, att det behof, jag sökt få afhjelpat, är allmänt känt.

Rörande de allmänna motiven till mitt här nedan framställda vördsamma yrkande, anhåller jag att ur min meromtalda fjolårsmotion få anföras följande:

»I äldre tider, med de förhållanden, som då rådde i afseende å husbönders och tjenares ömsesidiga ställning, fans en lagstiftning, som på ett både praktiskt och för båda parterna gynsam sätt ordnade deras inbördes rättigheter och skyldigheter, men denna lagstiftningsform, den så kallade legostadgan, räcker icke till efter den enorma^{re} utveckling i vaxlande former, som äfven arbetsmarknaden erhållit i våra dagar. Det är numera endast jordbruksarbetare, som träffa tjänsteaftal på basis af tjenstehjonsstadgan. Och om än de icke vilja försaka de fördelar, af en för längre tid tryggad ställning, af huld och vård under sjukdomens dagar m. m., som tjenstehjonsstadgan erbjuder, så skulle en stadsarbetare

knappt våga visa sig så 'otidsenlig' att taga laga städsel, för allt det hån detta skulle inbringa honom från 'klassmedvetna' kamrater. Man föredrager i städerna i bästa fall att träffa uppgörelse med sin arbetsgivare med en kortare uppsägningstid, hvilken arbetsgivaren, som alltid kan afpressas godtgörelse för ett brutet aftal, nog får hålla, men hvilken, enligt hvad erfarenheten lärt, arbetarne hålla, endast om och så länge de hafva lust.

De gällande lagar, som eljest skulle kunna skydda mot strejkmisbruk, inskränka sig i sjelfva verket till en lam och intetsägande förordning, om ansvar för hot och våld från strejkande, mot sådana kamrater, som ej vilja deltaga i strejken. Men om detta lagbud har man redan fått den erfarenheten, att det icke kan sägas alls gagna, enär agitatorer och strejkledare, med iakttagande af nödig försigtighet, icke alls behöfva frukta denna lag och likväl fullt ut kunna använda sina magtmedel mot strejkvägrande kamrater.

Då denna art af skyddslagstiftning mot strejker sålunda visat sig fruktlös, men då å andra sidan statsmagterna ovilkorligen äro skyldiga att skydda arbetsgivare och äfven icke-strejklystna arbetare mot de skador, som en strejk ådrager dem, synes det mig, att de lagstiftande myndigheterna icke hafva mer än ett sätt att välja för att ernå detta syfte.

Detta sätt är, att genom en klok och praktisk lagstiftning *stadga ett effektivt skydd å båda sidor för arbetsaftalets helgd.*

Det är detta skydd, som nu faktiskt saknas. Rättslöshetstillståndet är i sjelfva verket fullständigt, såsom en lika sorglig som mångtalig erfarenhet visat. En mästare i ett yrke träffar aftal med sina arbetare om t. ex. två veckors ömsesidig uppsägning och en viss lön, och på grund häraf gör han upp pris på sina leveranser till kunderna. Det gäller t. ex. ett större arbete på en nybyggnad eller dylikt. Arbetarnes fackförening får reda på att mästaren åtagit sig beställningen i fråga, och genast är tillfället lägligt att framställa mer eller mindre obefogade eller ibland oförsynta kraf, hvilka genast måste beviljas, eljest strejk ögonblickligen! Ett annat fall: en mästare har uppgjort med sina arbetare att verkställa det eller det arbetet för en viss ackordsumma. Med stöd af denna träffar han aftal med sin kund och utfäster sig, såsom brukligt är, att betala en viss plikt, om ej arbetet blir färdigt på utsatt tid. Emellertid påbjuder fackföreningen strejk, och mästaren har att välja mellan att betala den dryga plikten eller att betala sådan arbetslön, att denna åter upp hela förtjensten och kanske mera dertill.

Man må icke invända, att dylika fall väl kunna tänkas, men näppligen torde förekomma. Tvärtom torde det vara litet hvar bekant, att sådant numera är så alldagligt, särskildt i de större städerna, att allmänhetens intresse därför förslöats, under det att näringsidkare i alla branscher med oro och bekymmer dagligen se sig hotade af olika yttringar af fackföreningstyranniet.

Men, säger man, hvarför finna sig arbetsgifvarne utan vidare i att arbetarne bryta det ingångna aftalet? Jo, svaras, därför att lagen icke ger dem tillfälle att uttaga sin rätt. Visserligen kan ju arbetsgifvaren draga arbetaren inför domstol med yrkande af skadestånd, och har han ett bindande kontrakt, dömer nog äfven domstolen arbetaren skyldig att betala, men hvad mer! Då det sedan blir fråga om att utkräfv skadeståndet, saknar arbetaren medel, och det hela resulterar i att mästaren, utom sin förra förlust, äfven får vidkännas utgifterna för processen — för att icke tala om, att han derefter i all sin tid skulle utpekas såsom arbetarefiende.

Naturligtvis är det icke meningen att på något sätt inskränka arbetarens lagliga frihet att efter godtfinnande förfoga öfver sin dyrbaraste egendom, sitt arbete, eller att sätta det högsta pris derpå, som han kan betinga sig på arbetsmarknaden. Det kan icke heller blifva tal om att på något sätt inskränka arbetarnes sammanslutningsrätt, så mycket mindre som i denna, i och för sig, icke ligger något skadligt. Här kan endast blifva fråga om, och det är äfven allt hvad som behöfves, att skapa en lagstiftning, som på ett nöjaktigt sätt skaffar helgd åt det arbetsaftal, som arbetaren sjelf, fritt och otvunget, ingått med sin arbetsgifvare, det må för öfrigt afse kortare eller längre tid, ett större eller mindre styckarbete. Blefve det förenadt med ett tillräckligt strängt ansvar att bryta ett arbetsaftal, vare sig mästaren eller arbetaren gjorde det, ett ansvar som kunde resultera i tvångsarbete, der, på grund af tredska eller oförmåga att betala, skada tillfogades endera kontrahenten eller en del arbetare af deras arbetskamrater, lär det icke finnas ringaste tvifvel derom, att icke derigenom alla okynnesstreck skulle förebyggas. Ingens lagliga rätt kränktes af en dylik lag, ty det är en hvars pligt att hålla hvad han lofvat. Och de olägenheter, hvilka kunna förmenas vidlåda ett dylikt stadgande, äro helt visst icke omöjliga att afhjelpa. Frågan är blott att utan rädsla och undfallenhet för en högröstad socialistisk agitation taga steget fullt ut och icke nöja sig med en halfmesyr, som skulle skada mer än gagna.

För att bereda rum för en sådan lag måste emellertid en del formella lagändringar göras, hvadan jag för min del anser lyckligast, om Kongl. Maj:t toge frågan under ompröfning, och efter noggrann utredning förelade Riksdagen ett lagförslag i afsedt syfte. Innebörden af den nya lagen torde dock till sina hufvuddrag här böra beröras. — Liksom enligt den nuvarande tjenstehjonsstadgan tredska att fullgöra arbetsaftalet medför, utom ekonomisk påföljd, äfven annat straff, och då denna princip således redan har burskap i vår lagstiftning, bör sådan påföljd stadgas i afseende å allt slags arbetsaftal, som ingås under lagligt betryggande former. Ett skriftligt kontrakt bör alltså vara laga bindande, hur kort tid det afser, eller om det blott är fråga om styckarbete, ett eller flera. Bryter endera parten aftalet, skall han af den andra parten lagföras, och skadan för käranden undersökas och bestämmas. Efter fallen dom skall den dömde utbetala den ådömda skadeersättningen och rättegångskostnaderna. Kan han ej det, eller tredskar han, må han hållas till allmänt arbete i viss, mot den ådömda summan svarande tid. Gifvet är, att lagbudet skall så affattas, att det skyddar den, som *oförvålladt* bryter ett aftal, för annat än ekonomisk risk. Likaså bör det tillses, att unga eller oerfarna arbetare, som möjligen af samvetslösa arbetsgifvare narrats att träffa sådana aftal, hvilka antingen på grund af allt för låg arbetslön eller andra dylika orsaker icke kunna hållas, sedan detta vederbörligen konstaterats, icke må drabbas af ansvar för ett dylikt aftals brytande.»

Under det år som förgått, sedan denna fråga af Riksdagen behandlades, har bland stadsarbetsgifvarne i landet börjat en rörelse i syfte att bland dem ernå en sådan organisation, att de med större kraft än hittills må kunna häfda sin ställning i arbetsaftalet. Skulle denna sträfvan krönas med önskvärd framgång, vore en viktig förutsättning vunnen för bättre ordning och reda i de rådande arbetsförhållandena. Men helt vore det eftersträfvanvärda målet ej ensamt dermed vunnet. Det blefve fallet först när det ingångna aftalets helgd vore betryggadt genom de påföljder, som vore förenade med dess brytande. Ty hur stark mästarteorganisationen än må blifva, skall den alltid se sin kraft förintad inför den ojemna ställningen hos de båda parterna i arbetsaftalet, representerad deraf, att den ena af dem, arbetarne, på grund af sin medellöshet kan undandraga sig all ersättning för de förluster, ett brutet arbetsaftal förorsakar arbetsgifvaren.

Arbetet, produktionen, är ju samhällsbyggnadens grundval och den

oundgängliga förutsättningen för hela samhällets bestånd och lycka. Den har då äfven berättigade kraf på att af statsmagterna erhålla ett tillbörligt skydd mot de faror, som hota dess lugna fortgång. Åtgärder i detta syfte synas rent af böra anses såsom de mest magtpåliggande, hvilka åligga regeringen och Riksdagen att ombesörja. Hvarje nederlag de näringsidkande härunder lida, och nyheten om dylika förekomma allt oftare, är en allvarlig anklagelse mot den likgiltighet och försagdhet, som håller tillbaka det lagstiftningsarbete, som kan bringa till stånd ett ordnad och lagbundet samhälle värdiga förhållanden inom dess näringar.

Af ålder har samhället egt ett kraftigt medel till skydd mot tredska hos arbetsföra män att försörja sig och de sina. Oaktadt de fall, der dylik tredska förefunnits, ingalunda kunna anses innebära någon allmän fara eller förlust af nämnvärd betydelse, utan inskränkt sig till i stort sedt helt obetydliga olägenheter, har lagstiftningen ej tvekat att sätta myndigheterna tvångsarbetets magtmedel i hand för att dermed straffa de tredskande och medelst respekt för det kategoriska straffet afhålla andra att göra sig skyldiga till samma förseelse.

Då alltså denna straffart vunnit tillämpning vid en så relativt lindrig kategori af brott och i detta fall visat ett så gynsamt resultat, må det ju ligga nära till hands att tillämpa den äfven vid brott, som utgöra ett allvarligt hot mot sjelfva samhällets grund.

Af meddelanden i tidningarna från den moderna arbetarerörelsens läger framgår, att densamma nu är färdig att flytta sig ut på landsbygden. Visserligen hafva redan ett rätt stort antal jordbruksstrejker uppstått under årens lopp i olika delar af landet, men de hafva lätt afstyrts, tack vare tjenstehjonsstadgan. Emellertid torde denna så till vida vara föråldrad, att den lagstadgade aftalstiden är för lång. Af denna omständighet har agitationen bland jordbruksarbetarne ej försummat att begagna sig, i det den hittills begränsat sig till öppna och hemliga bearbetningar på arbetaren att icke binda sig genom laga städsel. Densas stora fördelar för arbetarne ha nog insetts af de klokare bland dessa, men å andra sidan förspörjas i flera trakter af landet tendenser hos arbetsfolket att icke taga laga städsel, och när denna sed blifvit allmännare, hotas jordbruksnäringen af faror af den mest vidtutseende beskaffenhet.

Äfven detta beklagliga faktum talar kraftigt för en modernisering af arbetsaftalslagstiftningen i af mig angifven riktning.

På grund af dessa nu anförda skäl och med stöd af de talrika opinionsyttringar till förmån för min motion i fjol i denna fråga, som

ingått från arbetsgivare i såväl stad som å landsbygd, vågar jag jemväl nu vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och förelägga Riksdagen ett lagförslag i syfte att skaffa laga, effektivt skydd åt arbetsaftalets helgd.

Stockholm den 28 januari 1898.

C. J. Jakobson.

I förestående motion instämma:

<i>Sten Nordström.</i>	<i>B. Dahlgren.</i>	<i>A. G. Olsson.</i>
<i>A. Emil Baaz.</i>	<i>Carl Rydberg.</i>	<i>C. Axel Carlsson, Hede.</i>
<i>C. E. Johansson.</i>	<i>Elof Nilsson.</i>	<i>A. Norrman.</i>
<i>Joh:s Nilsson.</i>	<i>A. J. Högstedt.</i>	<i>J. Bengtsson.</i>
<i>J. E. Olsson.</i>	<i>W. Bengtsson.</i>	<i>Olof Persson.</i>
<i>Nils Åkesson.</i>	<i>And. Andersson i Backgården.</i>	<i>Pehr Andreasson.</i>
<i>Adolf Ericson.</i>	<i>B. A. R. Petersson.</i>	<i>A. Sundblad.</i>
<i>C. I. Carlsson.</i>	<i>Alfred Petersson.</i>	<i>Oskar Erickson.</i>
<i>J. P. Zakrisson.</i>		<i>Joh. Sjöberg.</i>

I motionens syfte instämma:

<i>Sv. Arnoldsson.</i>	<i>L. M. Kruse.</i>
<i>L. P. Mallmin.</i>	<i>O. Nylander.</i>